FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM (andra avdelningen)
den 8 juni 1995 *

I mål T-459/93,

Siemens SA, bolag bildat enligt belgisk rätt, Bryssel, inledningsvis företrätt av Vincent Piessevaux och Jean-Jacques van Raemdonck, båda advokater, därefter av den senare och Dominique Lagasse, advokat i Bryssel, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokatbyrån Marc Loesch, 11, rue Goethe,

sökande,

med stöd av

Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av Ernst Röder, Ministerialrat vid federala finansministeriet, i egenskap av ombud, och Holger Wissel, advokat i Düsseldorf,

intervenient,

mot

* Rättegångsspråk: franska.

Europeiska gemenskapernas kommission, inledningsvis företrädd av Sean Van Raepenbusch och Daniel Calleja, därefter, vid den muntliga förhandlingen, av den senare och Jean-Paul Keppenne, båda vid rättstjänsten, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg hos Georgios Kremlis, rättstjänsten, Centre Wagner, Kirchberg,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av artiklarna 1 c och 2 i kommissionens beslut 92/483/EEG av den 24 juni 1992 om de stöd som regionen Bryssel (Belgien) beviljat Siemens SA: s verksamhet på området data och telekommunikation (EGT nr L 288, s. 25),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (andra avdelningen)

sammansatt av B. Vesterdorf, ordförande, samt D.P.M. Barrington och A. Saggio, domare,

justitiesekreterare: J. Palacio González, byrådirektör,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter muntligt förfarande den 23 november 1994,

följande

Dom

Omständigheter och förfarande

1 I sitt beslut 92/483/EEG av den 24 juni 1992 om de stöd som regionen Bryssel (Belgien) beviljat Siemens SA: s verksamhet på området data och telekommunikation (EGT nr L 288, s. 25, nedan kallat "beslutet"), har kommissionen funnit att en del dessa stöd var oförenliga med den gemensamma marknaden.

2 Beslutet rör 17 ärenden i vilka Siemens SA (nedan kallat "Siemens") ansökt om stöd från regionen Bryssel. Ansökningarna ingavs mellan juli 1985 och augusti 1987 i enlighet med den belgiska lagen av den 17 juli 1959, "lag om instiftande och samordning av åtgärder för att främja ekonomisk expansion och skapandet av nya industrier" (nedan kallad "1959 års lag"). Genom flera beslut under tiden från november 1985 till januari 1988 beviljade styrelsen för regionen Bryssel (nedan kallad "styrelsen") dessa ansökningar för ett totalt belopp om 335 980 000 BFR, varav 290 921 000 BFR redan utbetalats när talan väcktes.

Rättslig bakgrund

3 Genom 1959 års lag infördes ett program för allmänt stöd till åtgärder, som enligt artikel 1 a i samma lag "direkt bidrar till skapandet, utvecklingen, omvandlingen och moderniseringen av industri-och hantverksföretag och som får genomföras av dessa företag själva eller av andra fysiska eller juridiska personer, under förutsättning att de gynnar den allmänna ekonomiska utvecklingen". I artikel 3 a preciseras att stöd kan ges till godkända kreditorgan i detta syfte för att tillåta dem att lämna

lån till nedsatt ränta för åtgärder som åsyftas i artikel 1, på villkor att dessa lån tjänar något av de syften som där uppräknas, däribland särskilt direktfinansiering av investeringar för att köpa eller uppföra fastigheter och i maskiner och utrustning, som är nödvändiga för genomförandet av dessa åtgärder.

4 Genom beslut 75/397/EEG av den 17 juni 1975 om stöd som den belgiska regeringen beviljat med tillämpning av den belgiska lagen av den 17 juli 1959 om instiftande och samordning av åtgärder för att främja ekonomisk expansion och skapandet av nya industrier (EGT nr L 177, s. 13, nedan kallat "beslut 75/397"), har kommissionen funnit att detta program för allmänt stöd var förenligt med den gemensamma marknaden. Kommissionen har dock i artikel 1 i beslutet bedömt att det stöd som beviljats på grund av det allmänna programmet och som inlemmats i ett regionalt eller sektoriellt program som i förväg meddelats till kommissionen eller som var obetydligt, var förenligt med den gemensamma marknaden och således inte behövde anmälas i förväg med tillämpning av artikel 93.3 i EG-fördraget. Gränsen för vad som var ett icke obetydligt stöd som skulle anmälas bestämdes i artikel 2 i beslut 75/397 och i kommissionens skrivelse SG (79) D10478 av den 14 september 1979 till medlemsstaterna rörande "underrättelse i fall av tillämpning av allmänna program för stöd till investeringar".

5 Vad gäller formen för stöd föreskrivs i 1959 års lag särskilt räntebidrag till lån hos auktoriserade kreditorgan. I artikel 176 i lagen av den 22 december 1977 om budgetpropositionen för år 1977—1978 (nedan kallad "1977 års lag") tillåts att kapitalpremier, som inte kan återkrävas, beviljas till ett belopp motsvarande räntebidragen, när de åtgärder som åsyftas i artikel 1 i 1959 års lag finansieras av företagets egna reserver. Genom skrivelse av den 25 maj 1978 till de belgiska myndigheterna har kommissionen godkänt dessa åtgärder. I det aktuella fallet utgörs det beviljade stödet av kapitalpremier som inte kan återkrävas.

Det ifrågasatta beslutets innehåll

6 Sedan belgisk press uppmärksammat de invändningar som den belgiska revisionsrätten framställt mot de ifrågavarande stödens laglighet inledde kommissionen genom skrivelse av den 18 juli 1991 ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget. Efter att de belgiska myndigheterna ingett yttrande fattade kommissionen det ifrågasatta beslutet.

7 Beslutet som rör flera stödåtgärder skiljer mellan sju kategorier av åtgärder som erhållit stöd, nämligen uthyrning av utrustning till kunder, inköp av utrustning för internt bruk, utvecklingskostnader för programvara, utbildningskostnader, inköp av en byggnad, reklamkampanjer och marknadsundersökningar.

8 Kommissionen anser att stödet till utrustning för internt bruk har beviljats lagligen. Dels motsvarar dessa utgifter de former av investeringar som uttryckligen tillåts som stöd enligt 1959 års lag, dels är merparten av dessa investeringar oberoende individuella program som inte uppgår till de tröskelvärden för anmälan som bestämts i skrivelsen till medlemsstaterna av den 14 september 1979.

9 Kommissionen anser däremot att utbildningskostnaderna, reklamkampanjerna och marknadsundersökningarna inte hör till de utgifter som är tillåtna som stöd enligt 1959 års lag, och att beviljandet av detta stöd utgör ett specialingripande som borde ha anmälts till kommissionen i enlighet med artikel 93.3 i fördraget. Kommissionen anser ändå att stödet för utbildningskostnader omfattas av undantaget i artikel 92.3 c i EG-fördraget eftersom det är till för att underlätta utvecklingen av viss ekonomisk verksamhet och inte menligt försämrar villkoren för konkurrensen.

10 Utgifterna för utrustning som hyrs ut till kunder uppfyller enligt kommissionen inte de av kommissionen godkända villkor som föreskrivs i artikel 1 och 3 a i 1959 års lag då de inte bidrar till skapandet, utvecklingen, omvandlingen och moderniseringen av Siemens struktur. Stödet till finansieringen av dessa åtgärder var inte heller stöd till kundföretagen, eftersom dessa betalade hyror som Siemens fastställde efter eget skön. Detta stöd var snarare ett permanent stöd till detta företags drift. Kommissionen tillägger att även om 1959 års lag skulle vara tillämplig på dessa subventioner borde dessa ha anmälts med tillämpning av artikel 93.3 på grund av att de översteg de tröskelvärden som fastställts i skrivelsen av den 14 september 1979 till medlemsstaterna.

11 Kommissionen anser för övrigt att de stöd som faller utanför tillämpningsområdet för beslut 75/397 inte omfattas av något av de undantag som föreskrivs i artikel 92 i fördraget. Artikel 92.2 är inte tillämplig i detta fall eftersom stödet inte avser de mål som eftersträvas i denna bestämmelse i fördraget. Stödet i fråga har inte ett regionalt eller sektoriellt ändamål och hör därför inte till de undantag som föreskrivs i artikel 92.3 a och 92.3 c. Undantagen i artikel 92.3 b är inte heller tillämpliga i detta fall eftersom stödet inte var ägnat att befordra genomförandet av något viktigt projekt av allmänt intresse eller att avhjälpa en allvarlig störning i den belgiska ekonomin.

12 På grundval av dessa överväganden fastslår kommissionen i artikel 1 i beslutet följande:

"Av totalsumman av det aktuella stödet vilket uppgår till 335 980 000 BFR som i form av subventioner beviljats av styrelsen inom ramen för programmet för stöd

som införts genom lagen om ekonomisk expansion av den 17 juli 1959, till förmån för Siemens utgifter som uppgår till 2 647 294 000 BFR:

...

c) har stöd till ett belopp om 256 445 000 BFR för utgifter rörande utrustning som ställts till kunders förfogande genom finansiell leasing, till reklamkampanjer och marknadsundersökningar beviljats i strid med bestämmelserna i artikel 93.3 i fördraget och uppfyller efter undersökning inte de nödvändiga villkoren för något av de undantag som föreskrivs i artikel 92.2 och 92.3 i fördraget; detta stöd är följaktligen oförenligt med den gemensamma marknaden i enlighet med artikel 92.1 i fördraget."

13 Genom artikel 2 i beslutet förbjuder kommissionen styrelsen att betala ut det stöd som olagligen beviljats, men ännu inte utbetalats, och ålägger den att kräva återbetalning av de belopp som utbetalats för stöd som bedömts vara oförenliga med den gemensamma marknaden. Därvid skall den nationella lagstiftningens förfaranden och bestämmelser tillämpas. Bestämmelser om dröjsmålsränta på statens fordringar skall beaktas särskilt, varvid ränta på beloppen skall beräknas från dagen för beviljandet av det olagliga stödet.

Förfarandet

14 Genom ansökan som ingivits till domstolens kansli den 9 november 1992 har Siemens yrkat att artiklarna 1 c och 2 i beslutet skall ogiltigförklaras.

15 Genom ansökan som ingivits till domstolens kansli den 10 februari 1993 har Förbundsrepubliken Tyskland begärt att få intervenera till stöd för sökandens yrkanden. Genom beslut av den 23 mars 1993 har domstolens ordförande tillåtit interventionen.

16 Genom beslut av den 27 september 1993 har domstolen hänskjutit målet till förstainstansrätten med tillämpning av artikel 4 i rådets beslut 93/350/Euratom, EKSG, EEG av den 8 juni 1993 om ändring i beslut 88/591/EKSG, EEG, Euratom om upprättandet av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (EGT nr L 144, s. 21).

17 Under det skriftliga förfarandet har förstainstansrätten förelagt kommissionen att skriftligen besvara vissa frågor. På sökandens begäran har rätten vidare förelagt kommissionen att förete de skrivelser som utväxlats med de belgiska myndigheterna inom ramen för det förfarande som föreskrivs i artikel 93.2 i fördraget. Rätten har också förelagt parterna att inkomma med yttranden över de handlingar som kommissionen ingivit.

18 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (andra avdelningen) att inleda det muntliga förfarandet utan att vidta föregående undersökning. Den muntliga förhandlingen ägde rum den 23 november 1994.

Parternas yrkanden

19 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara artikel 1 c och i andra hand artikel 2 i beslutet, samt

— förplikta kommissionen att betala rättegångskostnaderna.

Intervenienten har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara artikel 2 tredje stycket i beslutet.

Svaranden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan, samt

— förplikta sökanden att betala rättegångskostnaderna.

Förutsättningar för att pröva vad den tyska regeringen anfört i egenskap av intervenient

20 Kommissionen har ifrågasatt om domstolen får pröva vad den tyska regeringen i egenskap av intervenient har anfört till stöd för sökandens yrkande i andra hand. Kommissionen har åberopat att intervenienten grundar sin talan på en tolkning av rätten som helt står i motsats till den som sökanden anfört. Den tyska regeringen har hävdat att kommissionen, genom att utdöma dröjsmålsränta på betalningarna från den dag då stödet beviljats, har överskridit sin behörighet, medan sökanden å sin sida klandrat svaranden för att inte uttömmande ha reglerat räntefrågan.

21 Förstainstansrätten erinrar om att yrkandena i en ansökan om intervention enligt artikel 37 tredje stycket i stadgan (EG) för domstolen inte får ha annat syfte än att biträda någon av parternas yrkanden och att intervenienten enligt artikel 116.3 i rättegångsreglerna måste godta målet sådant det föreligger vid tidpunkten för hans intervention. Det framgår av domstolens rättspraxis att artiklarna inte förhindrar att intervenienten framför andra argument än de som framförts av den part vilken

han stödjer, eftersom interventionen alltid syftar till att stödja den senares yrkanden (domstolens dom av den 23 februari 1961, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot höga myndigheten, 30/59, Rec. s .1).

22 I det aktuella fallet har emellertid både den tyska regeringen och sökanden yrkat att artikel 2 tredje stycket i beslutet skall ogiltigförklaras.

23 Skillnaden mellan intervenientens och sökandens argument kan följaktligen inte medföra att intervenientens talan inte får prövas.

I sak

24 Sökanden har yrkat att artikel 1 c i beslutet skall ogiltigförklaras, såvitt stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar liksom inköp av utrustning för uthyrning därigenom förklarats vara olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden. Sökanden har i andra hand begärt att artikel 2 i beslutet ogiltigförklaras i den del varigenom återbetalning skall ske av stöd som redan utbetalats, däri inbegripet den ränta som utdömts från dagen för utbetalningen.

I — *Angående lagligheten av artikel 1 c i beslutet i den del som rör stöd till reklamkampanjer och marknadsundersökningar samt inköp av utrustning för uthyrning*

25 Till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av ovan nämnda bestämmelser i artikel 1 c i beslutet har sökanden åberopat en överträdelse av viktiga formella regler. Sökanden har dessutom hävdat att stödet till reklamkampanjer, marknadsundersö-

kningar och inköp av utrustning för uthyrning faller under tillämpningsområdet för det godkända allmänna programmet och att artikel 92.3 c i fördraget är tillämplig på denna typ av stöd.

A — *Angående överträdelse av viktiga formella regler*

26 Sökanden har åberopat två grunder rörande överträdelse av viktiga formella regler. Dessa rör brist på motivering av beslutet och överträdelse av rätten till försvar under det administrativa förfarandet.

1. Frågan om bristen på motivering

Parternas argumentation

27 Sökanden har åberopat två fall av brist på motivering. För det första har kommissionen inte förklarat varför investeringarna för reklamkampanjer och marknadsundersökningar hörde till tillämpningsområdet för programmet av allmänt stöd. För det andra har kommissionen "genom induktion" kommit till slutsatsen att Siemens gjort en konstlad uppdelning av sina ansökningar om stöd, utan att redovisa konkreta och specifika uppgifter till stöd för att det skett en uppdelning. Kommissionen har inte heller visat på vilket sätt uppdelningen skulle vara konstlad. Den har vidare underlåtit att beakta de yttranden i detta avseende som de belgiska myndigheterna ingett under det administrativa förfarandet.

28 Under den muntliga förhandlingen har svaranden genmält att dessa argument inte framförts under det skriftliga förfarandet och att de inte kan hänföras till den grund

avseende brist på motivering som behandlats ytterst flyktigt i ansökan. Svaranden har tillagt att i vilket fall som helst är kommissionen enligt praxis inte tvungen att i sina beslut ta ställning till samtliga argument som åberopats under det administrativa förfarandet (förstainstansrättens dom av den 24 januari 1992, La Cinq mot kommissionen, T-44/90, Rec. s. II-1).

Rättens bedömning

29 Vad rör frågan om den aktuella grunden kan upptas till prövning skall det erinras om att i artikel 44.1 c i rättegångsreglerna föreskrivs att ansökan skall innehålla uppgift om saken samt en sammanfattning av grunden för talan och i artikel 48.2 förbjuds, som huvudregel, att någon ny grund åberopas under rättegången.

30 Rätten finner att Siemens i sin ansökan åberopat bristande motivering och att bolaget under förfarandet endast utvecklat och fördjupat denna grund. Av detta följer att en sådan grund kan upptas till prövning.

31 I saken skall det framhållas att det av rättspraxis framgår att den motiveringsskyldighet för rättsakter som uppräknas i artikel 189 i fördraget och som är inskriven i artikel 190 i fördraget inte bara löser en formell fråga utan även syftar till att ge parterna möjlighet att försvara sina rättigheter, att göra det möjligt för gemenskapens domstolar att utöva sin kontroll och ge medlemsstaterna liksom varje berörd medborgare möjlighet att få reda på hur kommissionen tillämpat fördraget (se särskilt domstolens dom av den 4 juli 1963, Tyskland mot kommissionen, 24/62, Rec. s. 129). Det framgår dock även av förstainstansrättens rättspraxis att "kommissionen i motiveringen av de beslut som den fattar för att säkra tillämpningen av

konkurrensreglerna inte är tvungen att ta ställning till samtliga argument som de berörda har åberopat inför denna" och att "det räcker med att ange de omständigheter och rättsliga överväganden som haft en avgörande betydelse för beslutet" (domen La Cinq mot kommissionen, ovan, punkt 41).

32 I fråga om bedömningen av reklamkampanjerna och marknadsundersökningarna konstaterar förstainstansrätten att kommissionen, i del IV av motiveringen till beslutet (s. 29), hävdat att dessa "inte finns ... bland de poster som är godkända för stöd som föreskrivs i lagen". Kommissionen har vidare förklarat (s. 31 i beslutet) att de "utgör stöd till driften eftersom dessa utgifter motsvarar samma typ av allmänna driftskostnader som ett företag har att bära inom ramen för sin normala verksamhet".

33 Vad gäller den påstådda uppdelningen av stöd till inköp av utrustning för uthyrning har kommissionen, i del IV av motiveringen till beslutet (s. 30), fastslagit att "vissa investeringsprogram delats upp i flera ansökningar som med hänsyn till att utgiften rörde samma sak och skulle utföras vid samma tillfälle därför borde ha behandlats i ett sammanhang av styrelsen såsom ett enda utgiftsprogram". Kommissionen ger därefter flera exempel. Här skall det anmärkas att kommissionen ansett stödet till inköp av utrustning för uthyrning vara ett permanent stöd till driften, varför det som sådant inte kunde omfattas av det allmänna program för stöd som införts genom 1959 års lag (se del IV av motiveringen, s. 29 i beslutet).

34 Av det ovanstående framgår att kommissionen, på de två punkter som sökanden nämnt, redovisat de omständigheter och rättsliga överväganden som varit av avgörande vikt för beslutet.

35 Av detta följer att beslutet inte är bristfälligt motiverat och att talan inte kan bifallas på denna grund.

2. Frågan om huruvida rätten till försvar har åsidosatts

Parternas argumentation

36 Sökanden har hävdat att kommissionen, under det förfarande som föreskrivs i artikel 93.2 i fördraget, har förändrat sin argumentation i fråga om stödets laglighet, utan att ge de belgiska myndigheterna möjlighet att inkomma med yttranden över dessa nya argument. Enligt ett utlåtande som kommissionen under det administrativa förfarandet fick från den belgiska revisionsrätten framgår, för det första, att ändamålet med stödet var att bygga upp lager och att de gavs till ett framgångsrikt företag, som inte hörde till kategorin av industri-och hantverksföretag och som därför endast kunde få stöd på grundval av 1959 års lag. För det andra hade en del av stödet överstigit de tröskelvärden för anmälan som fastställts genom skrivelsen av den 14 september 1979, då det översteg tre miljoner ecu och utgjorde 12—13 procent av det kapital som var nödvändigt för åtgärden i fråga. Genom att grunda sitt slutliga beslut på den omständigheten att stödet var till för att subventionera stödföretagets drift, liksom den påstådda konstlade uppdelningen av ansökningar om stöd, har kommissionen följaktligen åsidosatt rätten till försvar.

37 Under den muntliga förhandlingen ifrågasatte kommissionen om grunden kunde upptas till prövning och menade att sökanden inte kunde åberopa en överträdelse av de belgiska myndigheternas rätt till försvar i deras ställe, då dessa inte ifrågasatt beslutet.

Rättens bedömning

38 Utan att det är nödvändigt att avgöra om den grund som sökanden åberopat får upptas till prövning konstaterar rätten att sökanden i detta fall klandrat att

kommissionen i beslutet motiverat olagligheten genom att åberopa omständigheter som de belgiska myndigheterna inte känt till och över vilka dessa aldrig haft möjlighet att yttra sig över under det administrativa förfarandet. Dessa påstått nya omständigheter rör stödets natur av subventioner till Siemens drift och den konstlade uppdelningen av ansökningarna om stöd.

39 Av handlingarna i målet framgår dock att de belgiska myndigheterna under det administrativa förfarandet fått reda på de viktigaste omständigheterna som kommissionen lagt till grund för sitt beslut och har fått yttra sig i detta avseende särskilt vad gäller stödets natur och den påstådda uppdelningen av ansökningarna. I den skrivelse som inledde det administrativa förfarandet har kommissionen hänfört sig såväl till syftet med de finansierade åtgärderna som bestod i att förbättra "konkurrenspositionen för bolaget Siemens som inte behövde bära hela sina investeringskostnader" (se s. 4 andra stycket i samma skrivelse), som till att tröskelvärdet på tre miljoner ecu vilket fastställts i den ovan nämnda skrivelsen av den 14 september 1979 för stöd "som uppgick till mellan 10 och 15 procent" (se s. 3 andra stycket i inledningsbrevet). Genom dessa referenser och observationer har kommissionen utan tvivel informerat de belgiska myndigheterna, så att de kunde yttra sig över de viktigaste omständigheterna som utgjorde grunden för beslutet. Att denna analys är väl grundad stöds av innehållet av skriftväxlingen mellan de belgiska myndigheterna och kommissionen under det administrativa förfarandet. I en skrivelse av den 21 november 1991 har myndigheterna yttrat sig över den påstådda konstlade uppdelningen av ansökningar om stöd och hävdat att en sådan uppdelning inte kunde ha ägt rum på grund av "de aktuella investeringarnas speciella karaktär, vilka även är fördelade över hela räkenskapsåret och flera räkenskapsår". I en skrivelse av den 13 mars 1992 har de belgiska myndigheterna yttrat sig över tröskelvärdena och hävdat att ansökningarna "inte ansetts som betydande fall" med hänsyn till att "det tvärtom handlade om flera ansökningar som samlats i en ansökan". I samma skrivelse har de belgiska myndigheterna även indirekt uttalats sig över stödets natur och anfört att dessa "aldrig avsett inköp av lagervaror", vilket enligt dessa myndigheter innebär att stödet i fråga inte kunde anses som stöd till driften.

40 Av det ovanstående följer att de belgiska myndigheterna under det administrativa förfarandet fått kännedom om alla de viktigaste omständigheter som lagts till grund för beslutet och att rätten till försvar således inte har åsidosatts.

41 Klart är således att talan ändå inte hade kunnat bifallas på denna grund, eftersom stöd för grunden saknas.

B — *Frågan om huruvida stöd till reklamkampanjer, marknadsundersökningar och inköp av utrustning för uthyrning omfattas av det godkända allmänna programmet*

42 Enligt sökanden hör stödet till utveckling av marknadsföringskoncept och till marknadsundersökningar, liksom stödet till inköp av utrustning för uthyrning, i sin helhet till tillämpningsområdet för 1959 års lag och det överstiger inte de tröskelvärden som fastställts i kommissionens skrivelse av den 14 september 1979. Kommissionens rättstillämpning och bedömning av de faktiska omständigheterna skulle därför vara felaktig. Kommissionen skulle vidare ha åsidosatt beslut 75/397, skrivelsen av den 14 september 1979, och artikel 92.1 i fördraget.

1. Angående naturen av de stöd som omfattas av kommissionens beslut om godkännande

Parternas argumentation

43 Sökanden har hävdat att det stöd som avses i punkt 42, i motsats till det som framgår av beslutet (se del IV av motiveringen, s. 29 och 30), omfattas av det

allmänna program som instiftats genom 1959 års lag, men inte är underkastat bestämmelserna i artikel 3 a i samma lag. Detta stöd har beviljats i form av kapitalpremier som inte kan återkrävas på grundval av artikel 176 i 1977 års lag och artikel 1 i 1978 års kungliga kungörelse, medan den tidigare nämnda artikel 3 a endast rör subventioner till kreditorgan för att tillåta dem att bevilja lån med reducerad ränta. Eftersom de ovan nämnda bestämmelserna inte innehåller någon uppräkning av handlingar som kan erhålla stöd och inte heller någon hänvisning till artikel 3 a ovan, omfattas ifrågavarande stöd av det allmänna programmet för stöd som kommissionen godkänt. Sökanden har följaktligen gjort gällande att kommissionens rättstillämpning är felaktig.

44 Kommissionen har genmält att artikel 3 a i 1959 års lag är tillämplig i detta mål. Stödet i fråga har visserligen beviljats i form av kapitalpremier som inte kan återkrävas enligt artikel 176 andra stycket i 1977 års lag — som föreskrev denna form av finansiering för samma åtgärder som de som avses i 1959 års lag och särskilt i artikel 3 a i lagen — men då kommissionen i sin skrivelse av den 25 maj 1978 meddelade de belgiska myndigheterna att den inte motsatte sig att stöd i form av kapitalpremier beviljades enligt artikel 176 i 1977 års lag och artikel 1 i 1978 års kungliga kungörelse skedde detta med hänsyn till att de berörda handlingarna överensstämde med de villkor och syften som fastställts i 1959 års lag.

Rättens bedömning

45 Det skall undersökas om bestämmelserna i fråga tillåter att man beviljar stöd för andra ändamål än investeringar. Därför är det nödvändigt att tolka de nationella bestämmelserna rörande det godkända allmänna programmet mot bakgrund av gemenskapsrättens regler på området. Närmare bestämt skall 1959 års lag och artikel 176 i 1977 års lag som införts genom 1978 års kungliga kungörelse tolkas såväl i enlighet med beslut 75/397 och skrivelsen av den 25 maj 1978 som lydelsen av de relevanta bestämmelserna i fördraget.

46 Förstainstansrätten erinrar, i detta avseende, om att i artikel 1 i 1959 års lag föreskrivs "ett allmänt stöd till åtgärder som direkt bidrar till skapandet, utvecklingen, omvandlingen och moderniseringen av industri-och hantverksföretag ... under förutsättning att de gynnar den allmänna ekonomiska utvecklingen" och i artikel 3 a preciseras att detta stöd beviljas i form av räntebidrag på lån som erhållits av godkända kreditorgan och att det endast kan erhållas för finansiering av investeringsåtgärder. Kommissionen har i beslut 75/397 ansett att programmet som införts av 1959 års lag var ett program för fördelning av "stöd till investeringar som företagen gör ... till olika ändamål" (s. 13 i beslut 75/397). Genom detta beslut har kommissionen godkänt investeringsstöd på villkor att det är inskrivet i de sektoriella eller regionala programmen eller att det på grund av sin storlek inte kan få några beaktansvärda följder för konkurrensen och handeln inom gemenskapen (artikel 1 i beslut 75/397). Vidare har konungariket Belgien i artikel 176 i 1977 års lag som införts genom 1978 års kungliga kungörelse föreskrivit fördelningen av ett allmänt stöd i form av amorteringsfria kapitalpremier för åtgärderna som avses i artikel 1 i 1959 års lag. Genom sin skrivelse av den 25 maj 1978 angående 1978 års kungliga kungörelse har kommissionen godkänt detta stöd till "investeringsåtgärder" inom ramen för det "kontrollförfarande" som föreskrivs i beslut 75/397 (s. 2 i skrivelsen).

47 Av det ovanstående följer att om det stöd som de belgiska myndigheterna delat ut inom ramen för det aktuella allmänna programmet inte avsåg investeringar, så kan det inte omfattas av kommissionens beslut om godkännande och skulle därför ha anmälts med tillämpning av artikel 93.3 i fördraget.

48 Såsom kommissionen mycket riktigt påpekat hör stöd till driften i princip inte till tillämpningsområdet för ovan nämnda artikel 92.3 och kan således inte anses ha godkänts genom beslut 75/397 och skrivelse av den 25 maj 1978. Enligt fast rättspraxis anses nämligen ett sådant stöd snedvrida konkurrensvillkoren i de sektorer inom vilka det beviljats, utan att som sådant vara ägnat att uppnå de mål som anges

i de ovan nämnda undantagsvillkoren (se i detta avseende domstolens domar av den 6 november 1990, Italien mot kommissionen, C-86/89, Rec. s. I-3891 och av den 4 oktober 1990, Frankrike mot kommissionen, C-301/87, Rec. s. I-307).

49 Mot bakgrund av dessa överväganden måste sökandens argument att artikel 3 a i 1959 års lag — som uppräknar de investeringsåtgärder som kan erhålla allmänt stöd — inte kan tillämpas inom tillämpningsområdet för 1978 års kungliga kungörelse, lämnas utan avseende. Nämnda kungörelse kan dessutom inte tolkas på så sätt att det är möjligt att bevilja ett godkänt allmänt stöd för andra ändamål än investeringsåtgärder.

2. Åtgärdernas natur

Parternas argumentation

50 Sökanden har hävdat att även om artikel 3 a i 1959 års lag skulle varit tillämplig i det aktuella fallet har kommissionen ändå gjort en felaktig bedömning av de faktiska omständigheterna genom att anse att åtgärderna för utveckling av marknadsföringskoncept och marknadsundersökningarna liksom inköpen av utrustning för uthyrning inte utgjorde investeringsåtgärder i bestämmelsens mening. De nämnda åtgärderna syftade till att erhålla framtida avkastning och var, av denna anledning, föremål för avskrivning i redovisningen och ur skattesynpunkt. Särskilt utvecklingen av marknadsföringskoncept och marknadsundersökningar tillåter sökanden att lansera nya produkter, komma in på nya marknader och stärka sin ställning på befintliga marknader. Vad gäller inköpen av utrustning för uthyrning förekommer dessa i årsredovisningen under rubriken "anläggningstillgångar" och de tillåter

sökanden att utveckla en ny versamhet. Sökanden har också bestritt kommissionens invändning i beslutet att införskaffandet av utrustning för uthyrning inte bidrar till skapandet, utvecklingen, omvandlingen och moderniseringen av Siemens struktur utan snarare till kundföretagens. I artikel 1 a i 1959 års lag föreskrivs uttryckligen att åtgärder som berättigar till stöd kan utföras antingen av de industri-eller hantverksföretag som fått det allmänt stödet eller andra fysiska eller juridiska personer, såsom de som hyr utrustningen i fråga. Kommissionen har således gjort en felaktig bedömning av de faktiska omständigheterna och därvid åsidosatt beslut nr 75/397 och artikel 92.1 i fördraget.

51 Kommissionen har svarat att stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar helt tydligt utgör stöd till Siemens drift. Åtgärder som rör "studier som föregår lanseringen av nya produkter eller inträde på nya marknader", såsom de här aktuella, är saluföringsåtgärder som är normala för driften och således inte kan få stöd med tillämpning av artikel 3 a i 1959 års lag.

52 Kommissionen har även understrukit att uthyrningen främst rör marknadsföring av varor och således inte kan modernisera Siemens struktur. Inköpen av utrustningen skedde först efter det att uthyrningsavtalet undertecknats och stödet stod i "direkt proportion" till inkomsterna från uthyrningen eftersom hyresnivån, enligt kommissionen, med nödvändighet berodde på inköpspriset på utrustningen, vilket i det aktuella fallet var subventionerat. Detta stöd utgjorde således en permanent subvention till Siemens kommersiella verksamhet och medförde en konstlad förstärkning av företagets finansiella situation med risk att snedvrida konkurrensen. Den omständigheten att utgifterna för inköp av utrustning, i enlighet med den nationella lagstiftningen, varit föremål för avskrivningar vad gäller bokföring och beskattning är utan betydelse vid bedömningen av om det beviljade stödet är förenligt med artikel 92.1 i fördraget eftersom begreppet stöd uteslutande skall bedömas enligt gemenskapsrätten.

Rättens bedömning

53 Eftersom skrivelsen av den 25 maj 1978 inte tillåter att stöd beviljas i form av kapitalpremier för finansiering av investeringar, skall det undersökas om det stöd som är föremål för det aktuella förfarandet avser finansiering av investeringar. I detta avseende är det viktigt att erinra att en sådan undersökning innebär bedömningar som skall ske i en gemenskapsrättslig kontext (domen av den 17 september 1980, Philip Morris Holland mot kommissionen, 730/79, Rec. s. 2671, punkt 25) och att de argument rörande beskattning och bokföring i nationell rätt som sökanden anfört inte är relevanta i detta fall.

54 Vad gäller reklamkampanjerna och marknadsundersökningarna framgår det av sökandens ansökan, som ingivits till de belgiska myndigheterna den 30 september 1985 benämnd "Investeringsprogram om 113 600 000 BFR för Siemens i Bryssel", att "immateriella investeringar till ett belopp om 37 600 000 BFR kommer att göras för marknadsföring och säljfrämjande åtgärder avseende nya produkter. Persondatorer och kommunikationssystemet för kontor 'HICOM' är två exempel". Vidare framgår det av kommentaren rörande det bifogade investeringsprogrammet till ansökan om stöd av den 29 september 1986 att "den belgiska marknaden för kontorsmaskiner, datorer och automatiserade tillverkningsprocesser växer spektakulärt" och att "för att bevara och kanske till och med öka (sin) marknadsandel i dessa sektorer (kommer företaget att) under de närmaste åren (intensifiera sina) marknadsföringsåtgärder".

55 Av det ovanstående följer att detta stöd riktats till marknadsföringen av Siemens produkter vilket utgör en löpande verksamhet för företaget. De kan därför inte betraktas som investeringsstöd som omfattas av kommissionens beslut av den 25 maj 1978 om godkännande av stöd i form av kapitalpremier till investeringsstöd.

56 Vad gäller stödet till inköp av utrustning som sedan uthyrts, vilket bestått i att Siemens köpt utrustning inom gruppen, varefter utrustningen avsatts på marknaden genom uthyrning, framgår det av den skriftliga bevisning som bilagts ansökningarna om stöd av den 19 juli 1985, av den 30 juni 1986, av den 15 juli 1986 och av den 12 augusti 1987 att Siemens själv likställer förfarandet med "den klassiska försäljningen" och Siemens bekräftar att "tack vare denna försäljningsmetod" har företaget "kraftigt kunnat öka (sin) marknadsandel inom sektorn datorer och kontorsmaskiner" (se särskilt den handling som bilagts skrivelsen av den 12 augusti 1987).

57 Rätten konstaterar att detta förfarande inte innebär någon teknisk eller strukturell förändring och inte gynnar någon utveckling av Siemens annat än att stärka dess ställning på marknaden. Såsom svaranden bekräftat, tillät stödet att sökanden under en viss period kunde erbjuda sina kunder konstlat goda villkor och öka sin vinstmarginal på ett oberättigat sätt.

58 Sökanden kan slutligen inte påstå att stödet i fråga bidrar till skapandet, utvecklingen, omvandlingen och moderniseringen av de andra företag som utrustningen hyrs ut till och således skulle höra till det allmänna programmet för godkänt stöd. Eftersom stödet möjliggör för Siemens att sänka hyran och på så sätt snedvrida konkurrensen gentemot konkurrentföretagen, fortfar Siemens att vara det enda företag som drar nytta av det nämnda stödet.

59 Av det ovanstående följer att såväl stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar som stödet till inköp av utrustning till uthyrning inte, som sådant, omfattas av beslut 75/397 och skrivelsen av den 25 maj 1978.

3. Angående överskridandet av tröskelvärdena för anmälan om allmänt stöd

Parternas argumentation

60 Sökanden har hävdat att kommissionen felaktigt ansett att stödet till inköp av utrustning till uthyrning överskrider tröskelvärdena för anmälan. Den har särskilt bestritt att den skulle gjort en konstlad uppdelning av sina ansökningar om stöd med hänsyn till att, såsom de belgiska myndigheterna under det administrativa förfarandet påpekat, varje ansökan om stöd härrörde från en sammanläggning av distinkta investeringar som endast gjorts för att förenkla den administrativa handläggningen. Beslutet skulle således innebära en överträdelse av såväl de fastställda reglerna för anmälan av stöd i kommissionens skrivelse av den 14 september 1979, varigenom de tröskelvärden som föreskrivs i beslut 75/397 uppdateras, som artikel 92.1 fördraget.

61 Kommissionen har, vad gäller överskridandet av tröskelvärden, anmärkt att det är självmotsägande att bekräfta att varje ansökan om stöd var en sammanläggning av distinkta investeringar och att varje data-eller telekommunikationssystem utgjorde en separat investering utan att precist förklara de kriterier som avgjort uppdelningen av investeringsprogrammen och rättfärdiga sammanläggningen av ärenden.

Rättens bedömning

62 Sökandens invändningar vad gäller överskridandet av tröskelvärden för anmälan saknar relevans. Eftersom det fastställts att stödet i fråga inte kan godkännas enligt det allmänna programmet som godkänts genom beslut 75/397 och skrivelsen av den 25 maj 1978 på grund av att de var stöd till företagets driftskostnader finns det

ingen anledning att undersöka om de villkor som anges i dessa beslut, såsom det om tröskelvärden, respekterats.

4. Bedömningen att vissa förfaranden avsåg reklamkampanjer och att hyresavtalen var avtal om finansiell leasing

Parternas argumentation

63 Sökanden har klandrat kommissionen för att den ansett att investeringarna rörde reklamkampanjer när de i själva verket avsåg förbättring av marknadsföringskoncept.

64 Sökanden har även klandrat kommissionen för att den betecknat hyresavtalen som avtal om finansiell leasing och i sitt beslut därav dragit slutsatsen att förfarandena i fråga rörde driften och inte investeringar.

65 Kommissionen har invänt att beteckningen stöd till "reklamkampanjer" härrör från Siemens beskrivning av de vidtagna åtgärderna, vilken återfinns i bilagorna till yttrandet som sänts till kommissionen av de belgiska myndigheterna den 26 november 1991 där det talas om reklam, säljfrämjande åtgärder och lansering av nya produkter och således marknadsföring.

66 Vad rör hänvisningen till finansiell leasing har kommissionen uppgivit att denna härrör från en felaktig översättning, men att kommissionen endast tagit hänsyn till omständigheten att utrustning som tillhör sökanden hyrts ut.

Rättens bedömning

67 Vad gäller bedömningen att vissa förfaranden avsett reklamkampanjer skall det erinras om att det är sökanden själv som i sina ansökningar om stöd beskrivit dessa förfaranden som syftande till "marknadsföring" och "säljfrämjande åtgärder för nya produkter" (se skrivelserna av den 30 september 1985 och av den 29 september 1986) angående inledningen av en "reklamkampanj med syfte att främja integreringen av datorer, persondatorer, telefonväxlar, servrar och terminaler" (se "kommentaren angående investeringsprogrammet" som bifogats skrivelsen av den 29 september 1986).

68 Rätten konstaterar att beteckningen av hyresavtalen som avtal avseende finansiell leasing förekommer i beslutet, liksom i skriftväxlingen mellan de belgiska myndigheterna och kommissionen (se de belgiska myndigheternas brev av den 13 mars 1992), men att kommissionen, med beaktande av att den i sin bedömning av de nämnda förfarandenas natur, i det konkreta fallet, inte tagit hänsyn till den finansiella aspekten av de förfaranden som benämnts finansiell leasing och att denna beteckning inte påverkat bedömningen av Siemens nämnda förfaranden. Av detta följer att beslutet inte är självmotsägande eller oklart.

69 Av detta följer att sökandens invändning endast rör terminologiska frågor och inte ger upphov till tvivel om att subventioner i fråga är av sådan beskaffenhet att de är att betrakta som ett stöd till driften.

70 På grundval av alla dessa överväganden finner rätten att stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar samt de till inköp av utrustning avsedd till uthyrning inte omfattas av det allmänna programmet för stöd som kommissionen godkänt, varför sökandens talan inte kan bifallas på någon av de grunder som denne åberopat i målet.

C — *Frågan om artikel 92.3 c i fördraget är tillämplig på stödet till reklamkampanjer, marknadsundersökningar och inköp av utrustning till uthyrning*

Parternas argumentation

71 Sökanden har hävdat att kommissionen gjort en felaktig bedömning av de faktiska omständigheterna genom att anse att stödet i fråga inte omfattades av undantagen i artikel 92.3 c i fördraget och att kommissionen på detta sätt överträtt denna bestämmelse.

72 Sökanden har hävdat att kommissionen felaktigt ansett att investeringarna till utveckling av marknadsföringskoncept och marknadsundersökningar var allmänna driftskostnader som ett företag skall bära inom ramen för sin normala verksamhet. Enligt sökanden rörde det sig om immateriella investeringar som varit föremål för avskrivningar vad gäller bokföring och beskattning och som tillåtit sökanden att lansera nya produkter, komma in på nya marknader eller förstärka sin ställning på befintliga marknader. De har således haft till syfte att utveckla bolagets verksamhet och förbättra dess struktur.

73 Sökanden har bestritt att inköpet av utrustning till uthyrning skulle kunna bedömas höra till driften. Detta förfarande var en del av anläggningstillgångarna i bolaget och betraktades som investeringar i enlighet med belgisk rätt avseende

beskattning och bokföring. Den utrustning som uthyrdes var till varaktig användning eftersom kunderna inte köpte den hyrda utrustningen vid slutet av hyrestiden utan träffade ett nytt avtal avseende modernare utrustning. Förfarandena i fråga var följaktligen avsedda att uppmuntra investeringar.

74 Kommissionen har åter hävdat att stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar var avsett att tillåta ett företag att lansera nya produkter, komma in på nya marknader eller stärka sin ställning på befintliga marknader och därför skall betecknas som utgifter för marknadsföring som hör till ett företags normala verksamhet och således utgör driftskostnader. På samma sätt var stödet till inköp av utrustning för uthyrning riktat till en rent kommersiell verksamhet och utrustningen var varken ägnad att modernisera Siemens eller de företag som är dess kunder. Kommissionen har vidare understrukit att hyran bestäms enligt Siemens eget skön och hävdat att denna omständighet bekräftar att de tredje företagen inte var mottagare av stödet i fråga.

75 Slutligen har kommissionen tillagt att en eventuell avskrivning i bokföringen över flera räkenskapsår eller deras beteckning i nationell rätt inte förändrar bedömningen av stödets natur vilken bestäms av ingripandets ekonomiska effekt.

Rättens bedömning

76 Rätten erinrar att stöd till driften enligt en fast rättspraxis inte i något fall kan betraktas som förenligt med den gemensamma marknaden i enlighet med artikel 92.3 c i fördraget eftersom det, som sådant, riskerar att påverka villkoren för handeln på ett sätt som står i strid med det gemensamma intresset (se de ovan nämnda

domarna Italien mot kommissionen, punkt 18, och Frankrike mot kommissionen, punkt 49).

77 I detta fall är, som redan fastställts (se punkt 53—59), såväl stödet till reklamkampanjer och marknadsundersökningar som till inköp av utrustning för uthyrning avsett för marknadsföringen av Siemens produkter. Marknadsföring är en normal och löpande verksamhet för företagen och detta stöd utgör stöd till driften av företaget som inte befrämjar "utvecklingen" i någon ekonomisk sektor och ger sökanden en konstlad finansiell hjälp som varaktigt snedvrider konkurrensen och påverkar handeln på ett sätt som står i strid med det gemensamma intresset.

78 Av detta följer att det undantag från principen om förbud mot stöd som föreskrivs i artikel 92.3 c inte är tillämpligt i detta fall. Grunden har därför inget stöd.

II — *Angående lagenligheten av artikel 2 andra och tredje stycket i beslutet om återbetalning av stödet och betalning av dröjsmålsränta*

79 Enligt sökanden har kommissionen genom att besluta om återbetalning av utbetalat stöd "ökat med ränta beräknad från dagen för beviljandet av stödet" inte återställt den föregående situationen, utan placerat bolaget i en mindre fördelaktig situation än bolagets konkurrenter genom att ålägga det en finansiell nackdel. På detta sätt har kommissionen dels överträtt artikel 92.1 i fördraget, i enlighet med vilken den situation som föregått beviljandet av stöd skall återställas, dels straffat sökanden utan att ha laglig grund för detta. Sökandens klagomål rör det faktum att kommissionen inte beaktat effekten av de skatter Siemens betalat när den bestämt summan av stöd som skall återbetalas liksom räntan.

A — *Frågan om hur de skatter som sökanden betalat skall påverka bedömningen av återbetalningen av stödet*

Parternas argumentation

80 Enligt sökanden har kommissionen genom att bestämma att det olagliga stödet skall återbetalas i dess helhet inte respekterat principen om återställande av det föregående läget, utan ålagt sökanden en finansiell nackdel som beror på att Siemens betalat bolagsskatt för det beviljade stödet. Kommissionen borde, utan att gå så långt som att beräkna skatteaspekterna eller nettokostnaden för återbetalningen, föreskriva möjligheten för den nationella myndighet som skall handlägga återkravet av stödet att beakta skattereglerna vid beräkningen av den summa som skall återbetalas.

81 Kommissionen har svarat att förfarandet angående återbetalning av stöd ligger utanför dess behörighet och styrs av nationella bestämmelser. Den har därför begränsat sig till att beräkna bruttobeloppet som skall återbetalas utan att beakta företagets skattesituation. Det är således de belgiska myndigheterna som har att beakta följderna av sina skatteregler och tillämpa sina bestämmelser angående återbetalning av statens fordringar och på samma gång upprätthålla respekten för gemenskapens intresse. Sökandens påstående att det i belgisk rätt saknas särskilda bestämmelser på området är inte av sådan art att det kan påverka detta hänskjutande till nationell lagstiftning och bemyndiga kommissionen att sätta sig i de nationella myndigheternas ställe.

Rättens bedömning

82 Enligt fast rättspraxis, och med beaktande av att gemenskapsrättsliga bestämmelser angående förfarandet vid återbetalning av belopp som otillbörligen utbetalats

saknas, skall återbetalningen av det stöd som olagligen beviljats verkställas på sätt som föreskrivs i nationell rätt. Tillämpningen av nationell rätt får emellertid inte inskränka gemenskapsrättens räckvidd och effektivitet. Med andra ord får tillämpningen av nationella bestämmelser inte göra återbetalningen av belopp som olagligen utbetalats praktiskt omöjlig och inte vara diskriminerande i jämförelse med jämförbara fall som endast handläggs enligt den nationella lagstiftningen (se domstolens domar av den 21 september 1983, Deutsche Milchkontor m. fl., 205/82—215/82, Rec. s. 2633, punkt 18—25, och av den 2 februari 1989, kommissionen mot Tyskland, 94/87, Rec. s. 175, punkt 12).

83 Av detta följer att kommissionen, i sina beslut om återbetalning av statliga stöd, inte skall beräkna skatteeffekten på det stöd som skall återbetalas, eftersom denna beräkning hör under den nationella rättens tillämpningsområde, utan begränsa sig till att ange det bruttobelopp som skall återbetalas. Detta hindrar inte att de nationella myndigheterna vid återbetalningen i förekommande fall drar av vissa belopp med tillämpning av sina interna regler på det villkoret att tillämpningen av dessa interna regler inte gör denna återbetalning praktiskt omöjlig och inte är diskriminerande i jämförelse med jämförbara fall som handläggs enligt intern rätt.

84 Eftersom artikel 2 i beslutet fastställer det bruttobelopp som skall återbetalas och hänvisar "till den nationella lagstiftningens förfaranden och bestämmelser" på området, förblir verkställigheten uttryckligen reglerad av den interna rätten. Omständigheten att kommissionen inte i det klandrade beslutet uttryckligen refererat till frågan om eventuella avdrag från summan att återbetala för skatter på det beviljade stödet kan inte hindra att de belgiska myndigheterna vid verkställigheten av beslutet beaktar de skatter som Siemens betalat på det stöd som skall återbetalas.

85 Av detta följer att sökanden i enlighet med beslutets lydelse, i förekommande fall, inför behöriga nationella myndigheter får åberopa alla eventuella finansiella nackdelar eller fall av diskriminering som en återbetalning av hela stödet skulle medföra.

86 Av det ovanstående följer att artikel 2 i beslutet inte medfört någon finansiell nackdel för sökanden och att det således inte kan vara fråga om en överträdelse av artikel 92.1 i fördraget.

B — *Angående dröjsmålsräntan på stödet som skall återbetalas*

Parternas argumentation

87 Sökanden har bestritt dröjsmålsräntan på de belopp som skall återbetalas från dagen för beviljandet av stödet. Det har ofta gått lång tid mellan detta datum och den dag stödet verkligen utbetalades. Sökanden har vidare hävdat att beloppet att återbetala inte borde beräknas på totalsumman av det beviljade stödet utan på det belopp som sökanden verkligen har erhållit efter betalning av bolagsskatt och att ränta endast skall utgå på det senare beloppet. Sökanden har understrukit att den belgiska lagstiftningen, till vilken kommissionen hänvisar i sitt beslut, endast föreskriver dröjsmålsränta på statens fordringar när dessa avser ett orättmätigt utbetalt belopp som mottagits i ond tro.

88 Kommissionen har svarat sökanden att denna endast skall beräkna bruttobeloppet som skall återbetalas utan att beakta stödmottagarens skattesituation, vilken varierar mellan olika medlemsstater. Kommissionen har förklarat att eftersom denna inte är behörig att avgöra hur ett oriktigt beviljat stöd skall återbetalas måste den hänvisa "till tillämpning av den belgiska lagstiftningens förfaranden och bestämmelser och särskilt de som rör dröjsmålsränta på statens fordringar". Följaktligen hör frågan om hur skatteaspekter skall påverka beräkningen av räntan uteslutande under de nationella myndigheternas behörighet. Vad gäller påståendet att det i belgisk rätt inte finns några förfaranden och speciella bestämmelser rörande återbetalning till staten av felaktigt utbetalda belopp liksom rörande dröjsmålsränta på statens fordringar, har kommissionen erinrat om att detta inte är en omständighet som förhindrar överlämnandet till den nationella lagstiftningen och som skulle

kunna tillåta kommissionen att sätta sig i de nationella myndigheternas ställe för att avgöra skatteaspekternas påverkan på beräkningen av dröjsmålsräntan.

89 Intervenienten har å sin sida hävdat att artikel 2 tredje stycket i beslutet angående räntorna saknar rättslig grund eftersom gemenskapsrätten inte innehåller några föreskrifter i ämnet. Enligt fast rättspraxis är det så, att i frånvaro av gemenskapsrättslig reglering skall återbetalningen av ett olagligt stöd, däri inbegripet räntor, verkställas med uteslutande tillämpning av formella och materiella regler i den nationella rätten. Den tyska regeringen har bestritt att det skulle vara nödvändigt att kräva ränta för att kunna återställa den föregående situationen. Den har anfört att domstolens dom av den 21 mars 1990 i mål mellan Belgien och kommissionen (Rec. s. I-959), som beslutet grundar sig på, inte är relevant. Domstolen har nämligen i domen inte tagit ställning till om stödmottagaren skall betala ränta på olagligen uppburet stöd utan endast, i mycket allmänna termer, fastställt att återkrav av stöd i princip inte är en oproportionerlig åtgärd. I denna dom nämns inte heller något datum från vilket dessa räntor skall beräknas.

90 Regeringen har hävdat att kommissionen i sitt krav på återbetalning borde ha beaktat stödmottagarens ställning med tillämpning av principen om berättigade förväntningar och proportionalitetsprincipen. I ett fall som detta där stödet utbetalats inom ramen för ett program som anmälts till kommissionen och godkänts av denna kan kommissionen inte vidta ytterligare sanktioner såsom "retroaktiv återbetalning av ränta".

91 Intervenienten har hävdat att kravet på ränta står i strid med kommissionens praxis på området.

92 Kommissionen har bestritt intervenientens påstående. Kommissionen har understrukit att gemenskapsrätten föreskriver att ränta skall utgå från dagen för beviljandet av stödet. I detta hänseende har kommissionen erinrat om att enligt

domstolens rättspraxis är återbetalningen av ett stöd den logiska konsekvensen av att det konstaterats vara olagligt och gör det möjligt att återställa det föregående läget i enlighet med artikel 93.2 i fördraget (domen Belgien mot kommissionen, ovan). I detta avseende är den rättsliga grunden för skyldigheten att betala ränta precis densamma som för skyldigheten att återbetala det olagliga stödet. Att inte kräva betalning av ränta skulle medföra att det berörda företaget skulle få behålla en del av de finansiella fördelar som stödet medfört.

93 Kommissionen har vidare anfört att det i förekommande fall åligger det berörda företaget att, inom ramen för de möjligheter som den interna rättsordningen och med beaktande av de synnerliga skäl på grund av vilka det skulle kunna ha berättigade förväntningar på att stödet var lagligt, bedöma om den inför nationella domstol kan kräva skadestånd av de myndigheter som betalat ut stödet till företaget.

94 Kommissionen har slutligen hävdat att dess beslut meddelats i enlighet med dess administrativa praxis. Sedan dess "meddelande till medlemsstaterna rörande anmälan av stöd och förfarandet rörande stöd som lämnats i strid med reglerna i artikel 93.3 i EEG-fördraget" av den 4 mars 1991, har den i sina beslut angående stöd som är olagliga och oförenliga med den gemensamma marknaden systematiskt krävt betalning av "dröjsmålsränta" från stödmottagarna från dagen för beviljande av stödet, utom i några ärenden som innehöll speciella förhållanden.

Rättens bedömning

95 Rätten anser att den först skall ta ställning till intervenientens invändning som rör frågan om kravet på att ränta på olagligen utbetalt stöd som skall återbetalas är förenligt med gemenskapsrätten och kommissionens tidigare praxis. Om rätten finner att denna invändning inte är grundad skall den undersöka sökandens

invändning om hur staten skall verkställa sin skyldighet att kräva betalning av ränta från stödmottagaren.

96 I artikel 93.2 i fördraget föreskrivs att om kommissionen finner att ett statligt stöd inte är förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 92 i fördraget eller detta missbrukas "skall den besluta om att staten i fråga skall upphäva eller ändra dessa stödåtgärder inom den tidsfrist som kommissionen fastställer". Av domstolens rättspraxis framgår att denna indragning eller ändring för att kunna ha ändamålsenlig verkan kan medföra skyldighet att kräva återbetalning av stöd som beviljats i strid med fördraget (se särskilt domstolens dom av den 12 juli 1973, kommissionen mot Tyskland, 70/72, Rec. s. 813, punkt 13). I den mån kravet på återbetalning av ett statligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden har till syfte att återställa den föregående situationen kan det således i princip inte anses som en åtgärd som inte står i proportion till syftena med fördragets bestämmelser om statligt stöd (se den ovan nämnda domen Belgien mot kommissionen, punkt 66).

97 Det framgår av denna rättspraxis att återställandet av den situation som föregått betalningen av det olagliga stödet förutsätter att samtliga finansiella fördelar som stödet medfört och som har antikonkurrentiella effekter på den gemensamma marknaden i princip skall undanröjas. Av detta följer att ett beslut av kommissionen om återbetalning av olagliga stöd med tillämpning av artikel 93.2 i fördraget kan innehålla krav på ränta på de belopp som beviljats för att kunna undanröja de kompletterade finansiella fördelar som stödet kan ha medfört.

98 Som kommissionen bekräftat under det aktuella förfarandet är det så att om man vid återbetalning inte kräver ränta på de belopp som olagligen beviljats skulle det medföra att företaget som erhållit dessa belopp skulle få behålla finansiella fördelar som detta olagliga stöd medfört genom att den beviljats ett lån utan ränta. Detta skulle i sig innebära ett stöd som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen.

99 Rätten understryker att i enlighet med de principer som beskrivits i punkterna ovan får ränta endast utkrävas för att kompensera den finansiella fördel som stödmottagaren verkligen har haft och skall vara proportionell mot denna.

100 I det aktuella fallet har Siemens haft en fördel genom att gratis disponera över en summa under en viss period. Av detta följer att den ränta som krävs beror på kravet att undanröja en finansiell fördel som är direkt knuten till det stöd som utbetalats och således är berättigat enligt artikel 93.2 första stycket i fördraget.

101 Vad gäller det datum från vilket denna ränta skall utgå framgår det av det föregående att dessa räntor, i motsats till parternas påståenden, inte är dröjsmålsräntor, det vill säga räntor på grund av dröjsmål med återbetalningen, utan motsvarar den finansiella fördel som kommit av att kapitalet gratis disponerats under en viss period. Följaktligen börjar ränta löpa först från det datum stödmottagaren verkligen kunnat disponera det nämnda kapitalet.

102 Av detta följer att fastställandet av ett sådant datum inte är en del i verkställigheten av statens skyldighet att kräva ränta, såsom den tyska regeringen hävdat, utan utgör en parameter som gör det möjligt att mäta räckvidden av de antikonkurrentiella fördelar som företaget haft. Följaktligen ankommer det, enligt lydelsen av artikel 93.2 i fördraget, i princip på kommissionen, och inte de nationella myndigheterna, att fastställa dagen då denna ränta skall börja löpa.

103 I artikel 2 tredje stycket i beslutet anges att ränta löper "från dagen för beviljandet av det olagliga stödet". I motsats till vad sökanden påstått skall en sådan bestäm-

melse tolkas som att dessa räntor löper från dagen som dessa stöd verkligen kunnat disponeras. Av detta följer att bestämmelsen är förenlig med de gemenskapsrättsliga regler som är tillämpliga på området.

104 Vad gäller den påstådda överträdelsen av Siemens berättigade förväntningar på att stödet var lagligt skall det erinras om att enligt domstolens rättspraxis motsätter sig gemenskapsrätten inte att den nationella lagstiftningen beaktar skyddet för berättigade förväntningar vid återkrav av ett olagligen utbetalt stöd, med förbehåll för att de föreskrivna villkoren är desamma som de som tillämpas vid återkrav av helt nationella finansiella prestationer och att gemenskapens intresse helt och fullt beaktas. Följaktligen kan mottagarna av ett olagligt statligt stöd vid återbetalningen endast åberopa synnerliga skäl som gjort att de med rätta haft förväntningar på att stödet var lagligt och det ankommer endast på de nationella domstolarna att, i förekommande fall efter att ha begärt förhandsavgörande av domstolen för tolkningen, bedöma omständigheterna i målet (se domstolens domar Deutsche Milchkontor mot kommissionen, ovan, punkt 33, och av den 20 september 1990, kommissionen mot Tyskland, C-5/89, Rec. s. I-3437, punkt 13—16).

105 Av detta följer, i motsats till vad den tyska regeringen hävdat, att sökanden endast kan åberopa sina berättigade förväntningar inför de nationella domstolarna.

106 Intervenienten kan inte heller hävda att beslutet i den del som rör räntorna inte överensstämmer med kommissionens praxis på området. Det framgår nämligen av de publicerade besluten angående statligt stöd att denna institution, i flera beslut som föregått det ifrågasatta beslutet, utdömt ränta på ett olagligt stöd från dagen för beviljandet av detta stöd. Kommissionen har bekräftat denna praxis i sitt ovan nämnda meddelande av den 4 mars 1991 i vilket kommissionen informerat

medlemsstaterna om formerna för återkrav av stöd som förklarats vara oförenligt med fördragets regler och uppmanat dessa att från mottagarna av ett olagligt stöd kräva inte bara själva stödet utan även ränta på detta från tidpunkten för beviljandet. En sådan praxis överensstämmer under alla omständigheter med bestämmelserna i artikel 93.2 i fördraget.

107 Vad gäller beloppet på vilket räntan skall beräknas hänvisas det slutligen till punkt 82—84 i denna dom, i vilka det fastslagits att frågan om hur skatteaspekter eventuellt skall beaktas vid beräkningen av vilket belopp som skall återbetalas, vilket utgör underlaget för räntan, hör till verkställigheten av den skyldighet att kräva återbetalning som åvilar de nationella myndigheterna. Av detta följer att det ankommer på de nationella myndigheterna att beakta eventuella skatteaspekter vid beräkningen av det nämnda underlaget "i enlighet med förfaranden och bestämmelser i den nationella lagstiftningen" såsom kommissionen angett i artikel 2 andra stycket i sitt beslut.

108 Av allt det ovanstående följer att talan skall ogillas.

Rättegångskostnader

109 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Eftersom sökanden har tappat målet skall denne förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

110 Enligt artikel 87.4 i rättegångsreglerna skall medlemsstater som intervenerat bära sina rättegångskostnader. Förbundsrepubliken Tyskland skall således bära sin kostnad.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (andra avdelningen)

följande dom:

1) Talan ogillas.

2) Sökanden förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

3) Förbundsrepubliken Tyskland skall bära sin kostnad.

Vesterdorf Barrington Saggio

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 8 juni 1995.

H. Jung B. Vesterdorf

Justitiesekreterare Ordförande